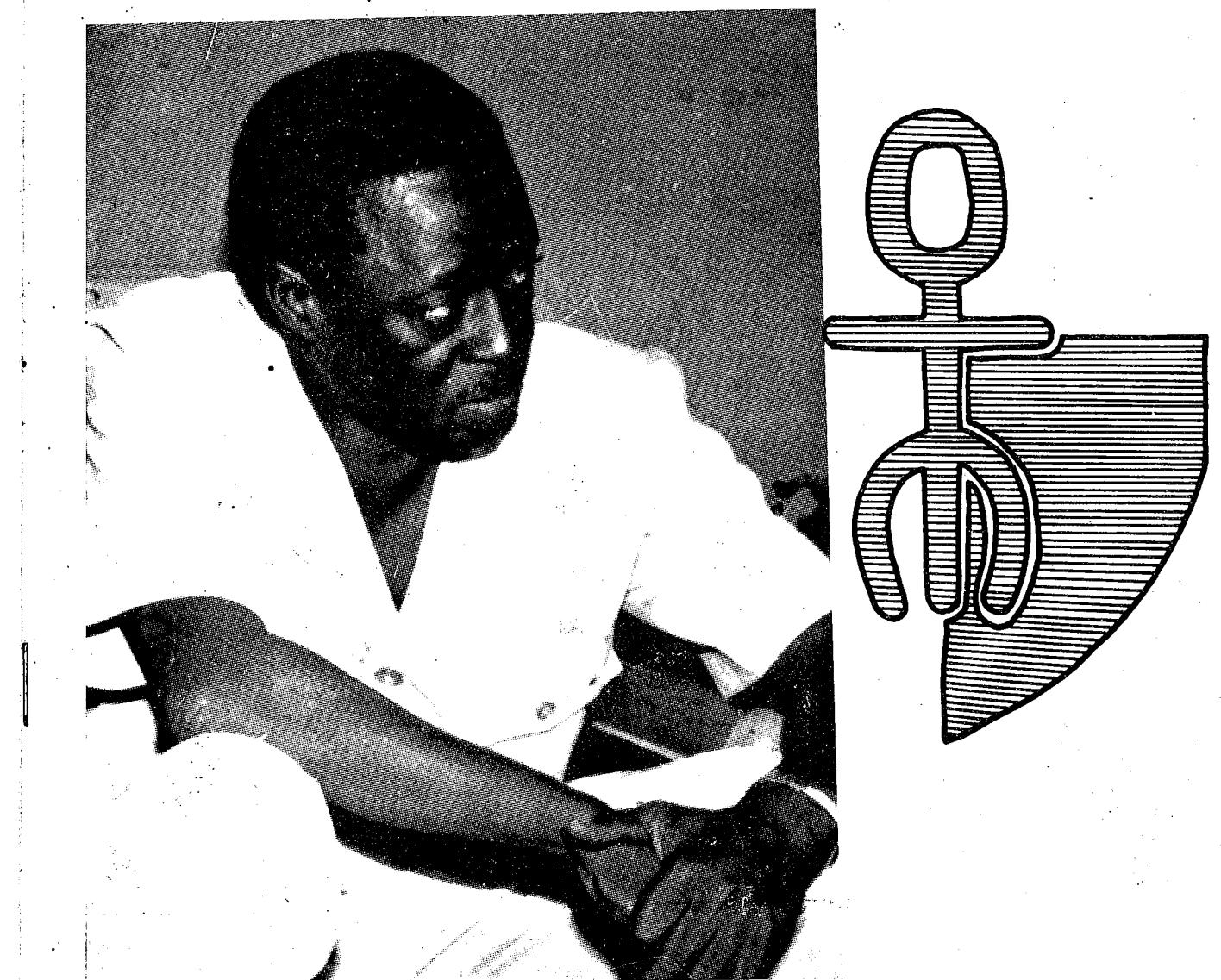


MAAYA DONNIYADA

JÁN
GÁN
MÁN
DÁN

BOKO 7 NAN (1992) BOLI KERENKERENNENN KA ABDULAYI BARI JANSA



FAAMUYA NI DÖNNIYA JININI SETIGIDA

Maaya Dönniyada
Kesu 159 — Negajuru 22-63-78

J A M A

Dönniya Forobayaseben

Boko 7 nan (1992 san kalo 9nan) boli keréenkérénnenn ka Abdulayi Bari jansa

SEBEN NEKULU

Seben kuntigi
Klena SANOGO

Kulu eeamaa
Temore CULENTA

Sebenkelakulu
Amadu Tanba DUNBUYA
Ceman JARA
Mamadu Lamini KANUTE
Mamadu DUKURE
Isa NJAYI

Seben jensembole
Amadu Tanba DUNBUYA
Mamadu NDAWU
Yusuf KALAPO

Labugunna : Jamana

DAKUN

Nebila	2
Fajigi	3
Benbakan	4
Baninkonow	5
Binkonomogow berema kalan.....	6
Kan joda jyenlatige la	9
Dabanana	10
Mali pasa	11
Kannaara	12
Mikel-Anj ka fara maaninw.....	14
Feerelen	15
Sarafo	16

Kalo woɔɔ lakoɔseben — baŋcɔnko 1000

NEBILA

A san kelen ye nin ye fasokanw dunge ḥaara n'o tun ye Abilayi BARI ye, Abilayi taar'i da.

Abilayi tun ye nininikela ye min tun haminanko ye fasokanw fesefeseli ye, k'u jiidi, k'u kanu don mogow la, k'u yiriwa. O baara siratige la, a tun te segen, a te nina.

Walasa ka baara in sinsin, a n'a jənɔgɔn dɔw ye kulu sigi sen kan 1975 san na n'o tɔgɔ ye "Bənbakan dungw". O ḥaniya kelen in de ye "JAMA" bange n'an b'o bi boli ke ka Abilayi Bari jansa.

Abilayi gerenkarila. Nk'a bɛ se ka lafiya. Bari a ye jiri min turu, n'o ye fasokanw yiriwali jiri ye, yəredɔn jiri, o jiri feerela.

An bɛ layidu ta i ye Abilayi, k'a fɔ k'i ye kalamene min don an bolo, a kalamene in bɛ jamana bɛe babɔ, ka jamanadenw bɔ dibi la, kalanbaliya dibi.

Abilayi, n teri, i ni wale.

Isa NJAYI

FAJIGI

Abdulayi Bari jansa

Y'i ban, ninka bəreya wula magen
Fajigi ! "Saddi" Bari !

Hɔrɔnya donitalaw be ncɔyin !
Wa hɔrɔndoni tabaaw ni donibata !

Sinji ni jigiya jatigi,
Taasi ni gasi kalifa,
Timinandiya sigidoolo,
sudibi mɔnɔnbatiti,
Sankala kɔrɔ jɔdanna,
Bəreya ni wasa donibatigi,
E ni sanjikɔrɔwɔosi !
"Jikke ! An do walle" !

Juma blala binkɔnɔmaaw de ye.
E ni kan dungew dun y'a faari
A' ni kunnawolo penpelen,
Ka jugusagoya sudaas jɔnɔ !
Bəreya jɔsi dan'i fe, jigiya foroba.
F'o ka falen yere wolow taasi la.
Nbawudi ni Finzan, i ta don !
Bobow, bəreya dungew na mun sɔrɔ ?
K'e jansa, fo jyensira doolo !
"Saddi" ! "Saddi" ! Bari !

Mamadu Dukure
1991/10/19

Walankanta gintanba,
Fagubugu sagokε fereba,
Yuruya ni nbendya sudibi,
ka faso ke saraka dεge ye.
Daamu ani neji sumalen !
Nin bεe ka fo k'e to
E kεrefemεru, sagonta !
Jatorɔw ye ka ka faso da u kun
K'u nunjuru to sumasaw bolo
Bafaa ani kilice !

E ! E sɔrɔ te nin na koy !
Citankε, kodumancyenbaa
Sahilikungo sufikε,
Fara tulu bɔ faasi !
Falatɔkulu fana !
Nka bobow lakkalanni,
Fyentɔw ne yεleli
Jigi salenw lakuununni
I ta fla ni cεtige.
Neṭanti ni sebaaya ?!

K'e sɔrɔ ke fere ni daamu na ?
Kaari ! Ka wasa jigineba
Lankolon to bubagaw ye
K'a to jugusagoya ni dannaju-guya
Wuluwulu bε ka woyo
K'a to faso bεre sɔrɔ,
A danbe, a jigi bε ka daji
Anw ka yεrεkaraba Jigizan

BENBAKANW, DONNIYA LASELAN SANGANGONNTANW

A san bisaba ye ninen ye, kabi don min n'an y'an yere soro Faransi jonyafanga na k'a sababu ke jama ni politiki nemogow ka cesiri ye faso horonyakel la, yelemabaw be sen na an ka maaya n'an ka soro labencogo la.

Kele selen be dakun min ma bi, o ye horonya sabatili ye, ani soro yiriwali, ani fanga forobayali.

O si te tomo nekoji la, o si te ne n'an marabaga korow ka jonyafeere kura ma silatunu, o min dili donnem be hali bi an ka politiki n'an ka maaya bee lajelen na. Baro be kalan ni ladamuni kan, o min kera an maraliminien bee la fariman ye.

Ferdinan De Sosir ye kuma min bo maraseben korow kono k'a lase an ma, seben kono min togo ye ko : "Psychoologie de la colonisation française - 1898" "Faransi faso jonya fanga jogo - 1898", o kuma y'an seere bo :

"N'u (farafinw) kati ka gelen kojugu, an k'an nesin benson nataw ma ni kalanfeerew ye. An ka denmisew kalan an ka kan na, k'an ka miiriyaw tintin u kun na. Hali n'u ma ke Faransikadenw ye, u na ke mogo majiginnenw ye Faransi ye, k'a walenumandou".

Lakoli jokun file nin ye aw koro !

Yereta kelen, politiki nemogow ni kalan nemogow ye jama dungo kalanfeere kuraw sigi sen kan 1962 san na. Jekafu sigira 1964 na, ka sira kura in fili misen dow latilen, ka benbakanw joyero da kene kan.

An b'a nininka fen kelen na : kalanfeere kura in hajuw be se ka tiime n'an m'an wasa don benbakanw na wa ?

Haju minnu dantigera, u file nin ye :

1) - Ka kalan forobaya, k'a bereya fana.
2) - Jamana mako be jo baaranemogo fen o fen na soro yiriwafeere hukumu kono, olu kalanni ka teliya, k'a musaka dogoya.

3) - Faamuya min be soro an ka kalan na, o ka jamana yiriwalenw ta sangangon bo.

4) - Kalan ka sinsin Mali ni Farafinna dönya kan, ani maaya yere dönya.

5) - A ka ke kalan ye min b'an hakili horonya. Dönnikelaw ka fo la, kalan ni ladamuni ka kan ka denw ni funankew

- hakili dayele,
- ka maaya ni dinelatige nogoya u ma,
- u k'u yeredon,
- u ka dije lakodon.

Kalan ni ladamuni ka kan ka ke kan jumen na yaasa nin kelen-kelen bee be sira soro ? Dönnikela ninnu ye min jira o file :

1 - Hakili dayelenni :

Ladamuni dönnikelaw y'a jira ko kan de be faamuya ni hakili jidi. Denmisen ye kan folo min men, a mona kan folo min na, a ka hakililabaara bee be ke n'o kan de ye. Kan yeleke si te se k'o joda ne abada.

Lakoli mana a je o kan na, a b'a hakili nagasi, k'a kononasu ko.

Denmisen ye kan folo min men, o dörön de be se k'a hakili dayele, k'a ke mogo beret ye.

2 - Maaya ni dinelatige nogoyali :

Ni kalanyoro ni sigiyoro te kan kelen fo, kalan neci be dogoya dugu yiriwali la, soro yiriwali la, ani baaranemogo sebew soro li, minnu ni baarajama be nogon faamu a ne ma.

3 - Yeredon :

Lakoli be se k'an fatine yiriwa cogo di ni kan ye, kan min te an danbe focogo don, n'a b'an ka faamuya lanogo, k'a lankolonya?

A'y'a to an ka segin benbakandungen ka folen kan nin yoro in na :

"Kan o kan furadanma,
faamuya do de y'a bange ;

wa o faamuya te sira soro kan were si la n'a yere ta te"

An be Cingiz Ayitmatof (Sowyetiki sebennikela) fana ka yoroni in fo jama ladamunaw ye :

"I tlo donna kan folo min na, kan folo min donna i la, o de be se ka kuma naarayalabenni nogoya i ma. Kuma minnubangera faso jama mume ka dijenatige sen fe, o kumakanw dörön de be se ka faso tin folo suguba mogo dusukun na.

Olu dörön de be kan wörönko numan kanu don mogo la.

4 - Diye lakodonni :

Lakoli ka kan ka ke sababu ye an facyen ka lakodon diye kunnaani bee la, an ka faamusirawn'andöñkow k'u jeniyor fin forobaken kan, wa an fana ka b'diye sebesira n'a döñkow nun ma.

Nin haju in tiimeti dennen be kan danma-danma dörön de la folo, minnu foyoro ka ca. A be ben yoro ka di olu ma an ka kalan na.

An y'a jigi a jeyara bee ma ko jamana denmisenkulu kalanni, balikuw kalanni, soro yiriwali, o ye baara ye kan dunan te sa ka min tiime.

- Ni bi baro kera sababu ye k'an kelen-kelenna bee taasi da an ka kanw kan,

- n'a kera sababu ye an kelen-kelen bee k'an cesiri an benbakanw bi n'u sininko la;

- n'an kelen-kelenna bee y'a faamu ko faso kanw kunko ka kan ka ke faso dunge bee kunko ye,

- o tuma baro in dabora min kanma o nena.

Horonyakel were de dadonnen file, ka faso jama bo kunfinya ni miirisu ni jonyafanga sugu bee lajelen bolo.

A' ye wuli an ka denmisenkulu ba caman in hakili dayele k'a sanuya, ka baarajama bo dibi la, a k'a nebaa n'a tonobobaaw bo nogon na, iko a b'a kini n'a numan bo nogon na cogo min.

Abdulayi BARI

MONGCOK BANINKON

Rasul Gamsatof ka poyi don.
A fasarila Abdulayi BARI fe

A vaati be, ne b'a bisigi,
saya konna ka jana minnu dun keleda la,
olu dalen te na ke dugu jukoro,
olu kelen na ke baninkono ye.

Olu be wuli kabanogo la sa,
san ni dugu ce k'u kanbo an ma.
An daw minekun file o ye
n'an jenasumanen be kaba mafile.

Wa fuga dunanw kun na,
sannataamana ninnu defeto file
i ko gale u dugumanama,
k'u to maaya la.

U be taa, wulajantaama !
Togow be wele bugun na u sen fe
O de kama, siga t'o la, u weledakan
sebe boilen be ne ka Awarikan fe.

Nin kono jew temeto yelen,
kamanw jalen be, tle bin da fe,
kenenin mana bila u ce, ne ko :
A na ke ne donyoro bilalen ye nin ye !

N y'a jigi don do, ne be bugun cebu
ka tungafetaabaw taama nogonya
Aw minnu be to ne ko dugukolo kan sa,
ne weledakan na bo a sonkun na.

BINKONOMOGOW BEREMA KALAN

Taare ! taare ! "Kibarukalan" dan ka ke feere numan ye ka "binkonomogow" sebe turu cikedaw la, ka tungataa sira "tige u la" yaasa tiga ni koori bogoden na sama Farajela, yaasa numunw ni garankew na dakabanan masiriw "bon" sugu la, jamana yaalalaw ye ; dosen korow ni maanaw ka poyi, ka Samorini Amadu-Amaduni Asikiya "nenafin bo"... Nka anw karamogobaw n'an sariyatigiw, anw maajemaaw n'an Maratigiw, bamanankan ni koroboro ni burudamekan n'a piritiparata tow jecu jumen b'anw ye ? !

Jirikurun men o men ji la...

Kalanbaliya kele in damine ni bi ce, tugubaanciya bolon ko a la, a jeyara bee ma ko tubakukan nafa ka dogon jama kalanni na. I ma kan min mo, i te mo o sebenni na. San caman laben ni feerebaw desera yoro min, tle danma-danma kalan te no bo yen.

A ka ca san kene ye di, tubabukan be "tintin" ni bere ni feere ni musakabaw ye, nka do sera ka "soori" minnu kun na, o te temen 5% kan.

Kabi an y'an yere soror don min, Mandenkaw ni Fulakan, Wolof ni Bawulen ni Sangokanw kelen be ka bere ta marabaa korow ka kunmayelemasiraw daa cili fe. A be ke di : fasokanu ni fasokonwalew te mo daga kelen kono de ! Sira jelen fle kene kan, nka o si te tubabukan ni Anglekan ni Portugesikan dungew bali k'u n'an ye bin na.

Disko ! Rasta

Sanga kura n'a finje kura "facyen yiriwali !"

"Makonekalan ! ""faso kanw netaa !" Faso jokuma farinw. Da marifa. "Benbakan seliw" sigira laada ye ; hali n'a kotigiw yere sebe te, jango u kana a ko nugun da kene kan kojugu.

Arajow be "poyi-kan-poyiw" bo : tle kuuru ntalenda, ko ka cikelaw ladamu, kasoru be arajokaba feerelaw doron de 'ladaamu'. Kunnafoniseben''' do be 'lalaga' cikelaw ye, kunnafonida la falato, k'a doni sigi fasoden numan kelen wali fla kun, a sebenni n'a labugunni n'a jensenni.

Nin manyogolon bee ye yerenegen ye. Dese kelen be ka "kalan gintan" sebe laben, k'a ko koro don ni

seben nafamaw ye minnu be faso jama kalan n'a neyele baaraw sinsi.

Nka a ma lawuli donniya ni faamuya laseli kanma jama ma : Anw tubabukan domaw ye feere de tige ka "binkonomogow" beremakalan lalaga u ka kanwa k'u dakoron kunfinya jin kono.

Tubabu fin ! Tubabu fin !

- Farafin kun jeyali ye yeresegen ye !
- Tige ! Baba Kumantan, tige don. Farafin te ke faraje ye : facyenko !
- Tubabusebenkelaw b'an facyen yiriwa !
- Fiyew ! Baba Tubabufin, o te moson : nogonkanmenbaliya !

Kan o kan furadama, faamuya do de y'a bange ; wa o faamuya te sira soror kan were si la n'a yere te te.

K'an fatige yiriwa faso kanw ko, kuma lankolon te temen o kan. Maa hakilima do ko : "I tulo donna kan folo min na, kan folo min donna i la, o de be se ka kuma naaraya labenni nogoya i ma. Kuma minnu bangera faso jama mume ka dijelatige sen fe, o kumakanw doron de be se ka faso tin folo suguba mogo dusukun na. Olu doron de be kan worenko numan kanu don mogo la".

An te bo nogo la fiyew !

Ni kalanden tijeta be ka dantemen caya ka taa a fe, o man kan ka bala mogo la. Nafoloba be don kalanko da fe, nka o bee la kalanden wolonfila doron de be "bak" temen ba kelen na (7%). Tubabulakoli nege be ka bo ; jama konsira in be ka halaki. Ayiwa baaranemogo kelen-kelen minnu fana mana soror da gelenba la, olu ni baaradenkulu to te nogon ta : nogonkan menbaliya ! Maa si kana an malasa ! Soror te bo bogo la ni jamana mume ma wuli fele bo fe kalanbaliya kanma, ka jama ne yelen.

A te ne fo faso kanw ka sen soror mara kow ni sariyadaw ni faamuyadaw bee la, ka taa a kun ce kalanbolow bee lajelen na. Aw delila k'a men ko wali kan ye jamana do bo nogo la wa ?

A. BARI

Jama A. Bari

BALOW

Nafa caman be soror suman kelen na. Farikolo b'a musaka bo olu de la. A kelen-kelen bee ye balo ye ; a bee joda kerenerennen be ni lahineni na. O balow fle : manananw, timinaw, tuluw, ji, damankokow.

Balo bee lajelen te soror suman bee la, nk'o suman ka dogon min balo darrye kelen ye. Suman do balow la girinman ye manananw ye, do ta ye tuluw ye wali timinanw.

An ka suman danmado laje, k'u balow la girinmaw dantige :

I - Fan

Fan ji je dullen don, a ka naman, a ne yelima don. N'a goniyara a be geleya, a ne be geren, a be ke bu jeman ye.

O bu jeman te dowerye ji ni fan mana ko. Fan mana ye manananw misali ye.

II - Sukaro

Bee y'a don sukaro be yelen ji la, fen timiman don, nafamafen don fana.

Basidonnaw y'a jira ko sukaro be bo fen saba jelen na : jilan, ninan, ani finna

Balo kelen doron de ye sukaro ye : timinan.

Sukaro ye timinanw misali ye.

III - Suman kisew

(No, malo, alikaama, kaba, fini...)

An ka alikaamamugu doconin nigin, k'o sengeren in congo muguteme kono, ka ji doconin-doconin suuru a la. A ji jeman min be jigin, a k'o ben ni were do ye.

1) - Atfasaman min be to teme kono, o ye sengerenaga ye. (A ni fan bu je bee ye fensi kelen ye.)

Sengerennaga ye manananw do ye.

2). Ji min jiginna were kono, o ye gomi de ye. A nogon be bananku ni woso ni pomiteri ni ku fana na. (A ni sukaro bee ye fensi kelen ye).

Gomi ye timinanw do ye.

IV - Nonc

1) - An ka nono kene ke were kono k'a sigi a ka nemajo. N'a ye waati danma-danma ke, feene (nare) be d'a kunna. N'an ye feene in doconin toni sebenfura kan, a be tulu no bla a la.

Tulu be nono na.

2) An ka nono in nare bo a la. N'a ye tle kelen ni tla ke, a be kumu. N'an y'a sensen bagi ne misen na :

a) kumunjaga be to bagi kono (o be i n'a fosegerennaga wali fan bu je)

Mananan be nono na.

b) ji salasala min be jigi were kono, ji ni sukarow ni kokow bee naaminen b'o la :

• nono g. 100 -----> ji g 87,3

• n'an ye nono kene doconin min, an b'a don kokow b'a la ;

• n'an ye kumu ji salasala in goninya, sukarojenikasa be wuli.

Timinanw be nono na.

Kolosi : Basidonnaw y'a jira ' nafalan werew be nono na min ni balo ninnu te kelen ye. U be farikolo deme ka sumanw nafa samani nogoya, ka kene ya sementiya... o ye semenanw ye.

Semenan ka ca fen kene de la (jiridenw, nakofenw, nabuluw...)

Semenan danmado fl̄e nin ye, ani u ntanya b̄e baa min ke fari la :

- Semenan A. Fari b̄e manantanya ; fiñe b̄e bla yeli la.
- Semenan C. Jolidese (sayi je)
- Semenan D. Maa b̄e kɔson ; sumu b̄e ninw mine.
- Semenan B. Kunkololabanw ; dumunibaliya...
- Semenan E. Banabaliya
- Semenan PP. Siburun ; wololabana ; funuw
- Semenan K. Joginnidaw joli b̄e jo goya
Semenan minnu b̄e sɔrɔ nɔnɔ kene na olu fl̄e :

A, B1, B2, PP, D, C

V - Suman dafalen

Balo ninnu b̄ere bennē mana nɔgɔn sɔrɔ suman min na, o ye suman dafalen ye.

Sumankuluw katimu

Kulu	Balo	Nafa	Sumanw
I	manananw	lamoni ni ladonni	Sogo, jege, fan nono, fen jenema duntaw. Sho, tiganinkurun barakisew, sunbala/
II	tuluw ni timinanw	barika	Bagantuluw, si ni kaba ni tentuluw. Sumankisew, kujiginfenw, ntamaro namasa...
III	semenanw nidamankokow	Keneya	Nakofenw ni nabuluw ni jiridenw (u kene n'u tobilen

Abdulayi BARI

Nɔnɔ ye suman dafalen ye, o de y'a to den b̄e balo a danma na. Manananw, timinanw, tuluw, ji, damankokow ani semenanw lajelen b'a la.

An ka nɔnɔ garamu 100 fesefese

Ji garamu	87,3
manananw garamu	3,5
tuluw garamu	3,5
timinanw garamu	5
damankokow garamu	0,7
garamu	100

ani semenan caman.

O suman ka dɔgɔn timinanw ni tuluw ni manananw ni damankokow ni semenanw te min na, nka i b'a sɔrɔ dɔ fanba ye tulu ye, dɔ ta ye mananaw ye...

O l'a, an b̄e se k'u sigi kulu saba ye ka da u kɔnobalow cogoya kan, yaasa u kelenkelen b̄ee joda na faamu baloko juman na.

KAN JODA JYENLATIGE LA

Bamananw ko n'i jinen'i jujon kɔ, i labanko b'i kɔnogwan. Lawale la, k'a ta kabin'an bənbaw b̄e fara dese k'a ke maramafenw ye, ka se negen dabali ma, fo ka se nanzaratile ma, an ka jamanaw tun ka sɔrɔ n'u ka jyenlatige kuurukaara b̄ee de tun b̄e latige an yerew ka sebaaya la. W'an bənbaw m'u wasa don kan si la faso kanw yere kɔ. jamana b̄ee b'o cogo la. O b'a jira ko kan b̄e se ka maaya sɔrɔ wale b̄ee de nefo, w'ale de ye sɔrɔ jiidilan jenema n'a nafalan belebele ye. Mun yere be mogɔ ni bagan bɔ jwan na ? Kan y'a la belebele ye. N'a fɔra kɔ kann ye maaya sɔrɔ wale laselan jenema ye, a te ne min kɔ, o k'a sɔrɔ maaya ko kuurukaara b̄ee nefoli b̄e sinsin kan kelen in de kan de ; o k'a sɔrɔ kan in be daba la jama fe, sɔrɔ wale ni jyenlatige siraw b̄ee la. N'a b'o cogo la, miirina jan o jan, n'a y'a sɔrɔ a banena maaya kɔno, kan b̄e se k'a lase, fo ni maaya mako ma k'a fe de.

Ayiwa, bi dun, a b'i ko an ka kanw te se ka sɔrɔ wale lase, sanko dɔnniya. A b̄ee maa caman kɔno ko an ka kanw nagasira fo k'u ta cyen, cogo min a b'i k'u te nanzarakanw sɔrɔ u kubere la, dɔnniya laseli la. O jatesumine te sɔrɔ dɔwɛre fe, ko kan yeleke kelen b̄e hali bi ka faso kanw digi bɔgo la. Ni kanyelesu daga cira bɔgobɔgo sisan, k'an faso kanw kunmabo pew, wajibi, dɔnniya ni jyenlatige ko b̄ee na latem'an bara kanw na.

Dow n'a miiri ko yali nanzarakan ma wasa ke wa ? O min sebenna ka ban, w'a b̄e dɔnniya lase. Abada !!... Nanzarakanfo yere ka jatemine y'a jira ko an ka jamana mogɔ minnu te nanzarakan men, o ka ca 95% ye. Nanzarakan ka don an ka jamana kɔno, a b̄e san bi wolonfla yirika bɔ, o n'a taa b̄ee, kalanbaliya bin jugu b̄e ka jiidi ka ke baw ye. O tuman, kalanbaliya ka silatunu kan yeleke la an bara, o musaka ye danmantan ye, w'a tiimeni na ke nteneñ te kalo min na. O temen kɔ, kan o kan, faamuya dɔ de y'a banje, w'o faamuya te sira sɔrɔ abada kan were si la, n'a yere ta te.

An b'a fo k'a geleya, kan te jago ye ; sɔrɔ wale ni jyenlatige mumé taalan don, u jiidilan jenema don. Nka, min b̄e kan joda in barika sijen keme ka jesi jetaa ma, fo kan ka seben de ka faamuya ni dɔnniya forobaya : fasojama b̄ee lajelen ka bɔ a nūn ma. Hal'a mana dan misali kelen ma, an b̄e d'a la ko kan nafaba b̄e min ye, o ye fasojama folo de ye. Jemuse (jama ka sebaaya, jyenlatige sira b̄ee la) fl̄e sisan, a te se ka waley a cogo si de la, wa kun si t'a la n'a y'a sɔrɔ fasojama ma kalan ni sebenni ke sinsinnan ye ka faamuya ni dɔnniya sankorota. n'o ma ke fasojama te se ka ke mara jedonbaa n'a latigebaa ye, an'a yere ka jyenlatige sebaa jɔnjɔn ye.

Abdulayi BARI

Jama A. Bari

Jama A. Bari

DABAÑANA

I
A cun ! A tufa !
Bunteniw mèrenge,
Sa juguw fòlonkonto.
Kokamun sègennen,
Gènèje mako te sa ;
N-bè-se-n-yèrè-kòrò
Tigèlen baana na.

Zannin koyikoyi !
Dabi ni nkaranga jatigi,
Bi kasi ni sinin joro.
Tle n'a farinya,
Wòsi b'o ke ncote ;
Nkomi mana Woyo,
Senperen b'o ja ñani.

II
A cun ! A tufa !
Faso cemajiri,
Dunkafa sebaa,
A barika don o don...
Ñaaraw be sonko,
Sifinw be yalon,
E de sabujuman.

Woyi n ba !
Dabanin kurun san keme,
Bon kurun kelen san debè,
Bana jugu ni feero,
Kongo ni gène
Nisongo ni surafen,
Fasoko in cogo ?

III
A cun ! A tufa !
Faso jan b'i ko dère !
Funankew be dunun godon,
Kwafaw be dònkili sensen :
"Sene le no duniya diya"

"Poyikanpoyi ni n-bè-n-diya".
Ko di sa, Dabanana !

Hun ! Dabanana.
Ele daabanana.
Ntala be dafew yaban,
E ni sokutereme.
Baana be girindi ka gorondo,
E fana ye nkéréntulu ye
Cucucu ! I dade...

IV

A cun ! A tufa !
I hakili kana keleku,
Setane kan'i ñenamini,
Limaniya kana tl'i la,
Jor bee n'i dakan.
Bi misikine,
Sinin masaya.

Hun ! Hun !... Dakan !
Tinba ni ñani,
Bala ni daamu.
Do boso ka do fana,
kelenya in cogo ?
I ban, hòronjana !
I ban, jinje ka diya !

Nininkali

- 1) Nin daje ninnu koro ye di :
baana, nkomi, ka sonko, sifinw, funankew
- 2°) a-) Dabanana ye baarakela sugu
jumèn ye ?
- b-) "E fana ye nkéréntulu ye" ; O
hakilimakoro ye di ?
- 3) Mun b'a jira ko Dabanana be jodaba la
faso ye ? O nafa jumèn b'a kan ?
- 4) A' ye sira tan ñogon seben nin mogo
sugu fla hakilila jorjor kan ka jesin
Dabanana n'a ka jyenlatige ma.

Abdulayi BARI

MALI PASA

Mali man'a kan bo
Ñetaa kelsba don
An bee b'an cesiri
Ka lahidu tiime.
So, baju, ñaniya kelen
Farafinna kelenya.

Jugu man'a kun bo
Konona o kñemema
Bee ka wuli k'i jo
Saya ka fusa malo ye.

Farafinna, faso Mali
Jonjon in ko : Hòronya bëre
Farafinna n'an faso Mali
Kèle in ko : kelenya kèle.

Un ! Mali tle be bi
Un ! Mali tle be sinin
Jigiya forow funtira, kayira !
Denw hakili latigera pew-pew !
Donkili in bayelemana bamanankan na Abdulayi BARI fe 1979 san kalo 2 nan tile 25 — Bamako

PIYONIYEW PASA

Farafinna tle bora !
Farafinna don sera
Eyiye ! denmisénw
Ñagali donba.
Su dibi fiyera
Tile nñoro kura
Be hòronya jira
San kolo la
Be kelenya jira (fla)

Farafinna tle bora
Eyiye ! denmisénw (lamineni)
Farafinna don sera (fla)
Jigi da kabanna !

An benba KONATE
Danbe kene kan
Anw b'i ka sira ta
Anw b'i ñaniya ta

Sintinko kèle in na
Sininko kene in na
Anw ta ye sewa ye (fla)

Lamineni

Anw be lahidu ta
Annu be Mali jo
Farafinna jo (fla)
Hali n'an ni b'a da fe
Anw be taa ñe bada
Hali n'an ni b'a da fe
Funtanto, an be ñe !

Lamineni laban.

Donkili in bayelemana bamanankan na Abdulayi BARI fe, 1979 san kalo 5 nan tile 16 — Bamako

KAN ȠAARA

Ne kan y'a danma danfən ye,
a danma dijəlatige bə,
a danma dijəsira bə

Ko ne ka don a ka ȱenamaya ȱena ?
E yərə kan dun o cogo ?
O min kulukan bolen ye tun...

I sen coronw yərəyərə ma bə dugu la ban,
an jogindaw ma fin ban,
i dun ȱe bilen bolen ye tun, an'i kan tere
jugu...

I ye bununbunun min to i ko
dugukolo in kan,
o finən goni citə t'e jolifonw jenin de wa ?

I ye ne ka gafe minnu jenin,
finəcito t'o sisi kunan
da i ȱe kan de wa ?

Sanji jiginto i taman fe,
e hakili t'a ye
ko a tun bə denw ni baw ȱeji ko ten de
wa ?

San mege mege, kaba la binimini,
o t'e taasi da duguw ni togow kan,
i ye juguya sankalama ci minnu na ?

Sandunun fəkan dun,
o t'i badenfaadusu tan-tan ka segin i ma ?

N'i bə dugukolo kan k'a buluku,
i ka nin minennenw tolikasa t'i kunben de
wa ?

I m'a ye i ka fələ kamalenya no wəre ma ye
ȱeji ni joli serinno kə ?

N'i nin ka gelen fara ye,
finə ka bununbunun bilen firi i ȱe na...

N'i nin ka gelen fara ye,
gafew jenisisi k'i ȱe fin kudayi...

Ni fara de y'i nin ye,
n ma fə sanji kisə yeleyele də
n ko ȱeji de k'i kun tunun...

Nka ni hine dara i dusu la,
n'i ye sisi kunnayan ni səgə buguri farin
nya dən,
ni sanji de ka timi ni ȱeji ye,
i ka dən maaya bəna waraya faa i dusu
la...

A file bani : feere je bulanbulanw funtira
gafe jeninenw ni səlew ni tomonw kan
k'u moɔnɔ bə tile nə fe...

Wa kasa min b'u fe, o te mugukasa ye...
u bə heere ni baaden de junjun,
wa denw b'u boloninw sama u nə fe.

Anw kanu tə faali ni juguyakisə bilen ye,
walima dimibə

Anw kanu ye den de ye,
o min ninyɔrɔ bənna dugukolo in ma...

N'i subahana pərenkan bora,
ne b'i lamine ni majigin ni maaya kan ye.

Nka n'i b'a fe ka kan duman in lamən,
o kan min tununna ne ma kabi kalo yirika,
o tuma i tulo majo a ka dijəlatige fe
fu masiri min na fələ...

Ni kan ȱaara in siminna tarabaw kōnɔ,
kōnɔ banbali ni sisi ni finə kolon fe,
keleminenw kokako ni gele sankisə kōrɔ,
o ye jənni de no ye sa ?

Kisə y'a minə
o joginda finbali ma suma ban...

Kan ȱaara in, a n'a ȱogonnin caman,
o kera bi wasabalitile saraka ye...

Oshwensimu, Pirsyupisi, Panyereyi,
ani ȱangatalaw bolo,
ka ȱaara ye do ye nin bəe la.

Kan ȱaara ye do ye ȱene ni kōnɔ la,
gwantugudaw ni kele tasumayɔrɔw,
maa jenintitiw, Iroshima fure...

Hali bi kan ȱaara bə jənɔ,
ka d'a ka yərelakana dusu farin kan,
Nka joli bə ci o joginda cejugu la badaa...

Ee, nka ȱaara b'a kan kə kasi sa !
o bəe la, a bə maaninfin de fələ hine minə.

Wa ni kan in tə ȱe saya kə,
a bə to mɔgɔkokelə de la.

Jogindafurantan in tigi ȱininkun bə wa ?

Kan joginnen yərə ko :

Ne dalen bə mɔgɔninfin na,
dijən dərən de ye ne sɔrɔ ye,
wa ne tənən bə lase
a fasada de fe.

A' ye funti, jikuru cifeerew,
tun fin kōrɔ feerew
ni pɔtɔpɔtɔ la feerew
Aw dun, forocikclaw,
a ye dugukolo buluku k'a serin !

Fə to ka laboli kə,
fo kundonyɔrɔ ka sɔrɔ
gwa kura bəe ye.

Surɔ, i nana n ma sugo la,
kele kasa cilən i kə.
Wa ne ma fili i kan gelen in ma,
min tun b'i da, waati min,
i masirilen maramafenw na,

i tun bə duguw girin :
i sen mana da yɔrɔ o yɔrɔ,
tɔrɔmɔjɔ kelen buguri je.

Wa i kan bə bɔ
ne ka sugow la badaa.
W'a na men
sugojuguda la ne na tan...

Wolonmusow, a ye denw labɔ tilenyelen na.
O doolo in tununni kudayi jɔrɔ t'a la.

Tile bə se ka sa wa ?
Ta bə se ka dugukolo in dun wa ?

Ka dijə yelenkuto ye
shinintile noɔrɔ la don o don,
a fələ tə daamu ye də ?

Den bəs k'i noɔrɔn to i ba la
k'i bolo bə tile ja fe,
tari di de ?

Forow ka jɔsɔ alikaama na,
bin ka fugaw fa feere la,
tari di de ?

A fo "kele" kun ma se di ye
k'a togo da "Bən" sa də ?

"Bɔn" dun, o ma se falen ye
"Heere" la sa də ?

Nin ye ne kan nagatalen fela ye,
w'a cəsirilen bə fo kele dan...

Ayiwa ne ȱe na a bəe fəlen y'o ye...
Ne kan ka dijəlatige file o ye...

A ma foori ban,
o te fo bo.

Edwardas Myeclaytis ka poyi don
A fasarila bamanankan na Abdulayi Bari
fe

MIKEL-ANJ KA FARMAANINW SEN KORO

Fara funti jugu, kaba poyikun,
kabamugu gonin, kabamugu wayankan,
gwankulu nɔn dibilen, tintiri kogolen :
karamogo ka some ye kuru kirinnen dese.

Dali se banbali.
Bange si ni haju be munu-munu,
ka jensen, ka sawura ni makene nini,
wosi kene be tige dingew da la,
ke be balanw kan,
wuli legelege ni cun giriw

Ka miiri waleya, ka yebali kise lasaa,
ka fara kolon, ka kuru sengeren mon ;
ka bilisa furan, ka bolow bange
gwankulu nejjiru jalan na.

A kogo poyilen fle, Titan !
Woronto samalen ye yoro duuru.
Kogolen ko fle, paara jan sinsinto,
Bange fununfunun fin debe la,
bolo jarabilenw na,
karamogo kati gelén ye sebaaya poron.

Se banbali in kono,
kulé bora farawo la,
Nena gelén i ko nənemaya,
maa bo kanfiye na,

hakili fariya, kunkolo gelén,
tintow kulekan dew.

Min be sawurama ni sawurantan fara,
ka si peren ka jinye lamaga,
dankunsagon, kele ni cesiri,
korolensa ni kurabange,
bin-ka-wuli, makun ni wojo...

Ka Titanw dese farakurunw na,
k'u legelege dibi bo da fe,
kunnakenya, kafa ni dusu funteni,
farinya ni muriti,
fle u ka kan ni maaya danbe ye.

I ten nuguncogo fo k'a dunya,
ko kurucogo... Fara Matigi !
N'i tun ma ke mogo ye
i tun be ke ala ye faasi.
I ye maa don fo a dun.
I ye dali ke :
dimi ni jarabi,
donniya minogo,
ko bee lasaa mye,
hali lako donbali kunpa !

Nikola BAJAN ka poyi don.
A fasarila Abdulayi BARI fe

'FEERELEN"

"Sowyetiki sebeni naaraw ye u danbe feere..."
O ye tlebila kunnafonisiben dɔw kan ye.

Tjne na, ne ye n danbe feere.
Ne ye n sogo ni n hakili bee feere,
sugo la, ani kene kan.
Sowyetikidonna hanaw ko : "A ta tjenena..."
Jeñogonw sewalen ko : "Tooro si te n na !"
Ne ye n yere feere jaati
Kronstad jikuru kongon n'a jijigiw ma,
ani e Leton jalatigi ma.
N ye n yere feere aw ma
dugulen keleñemogow,
ani Siwash kise sanji...
Irish nənemugu jelen pew ma,
nesuma in fana ma, kele donna min kan.
Ka n feere bi naani ni kelen san
cf binnennw joli bonnen ma,
joli toni kelen-kelen bee,
kelen si te to...
ka n feere sumuda la tamene ma,
garijeg ma, i ko sobonyoro,
kelennin ni tan ka mugan ni kelen wolo.
Ka n feere i ne wasolenw ma Bukara,
ani e ka te ma Baku,
ani e Celyabinski ka trakteri dabalida
kamalen hakili sigilenw !
Ka n feere elikopteri bondon ma,
Su ceñiw bato jalatigiblon lengelangato
ma.
Don do muso do nana
ne ye n yere feere o ma.

Yere feere ! Mun na ?
Hali bi ne m'a kun don.
Nk'a ni bi ce, ne daraja sangajogon te
fo kungo masirilen nugu ni feere la.
A ni bi ce, ne jigi ye kono min ye
e kibarukono ko te,
kaba sanuya donw nanakalen, e jaati !
Ne ye n yere feere n denmuso ma ;
a tijennen be, n da t'a kuma na !
A ma ke fa ye, a ma ke ba ye...
Ne ye n yere feere Rasul ma,
a togolamuru kalañegen ma
Angara woyokulu kanma.
K'an n feere Palanga ma, Kiji ma.
n don be min na ma, n don te min na ma...
ka n feere kan kura bangeto in ma,
o min ma feere ban
ka don manamana na.
Ka n feere Mayakowski ma, Swetlof ma ,
dugu ma,
poyi be na waleya min kan.
Takurun ma fen bee dun ban,
jinenlatige gundo bee ma don ban...
Ohon, ne ye n yere feere,
ne ye n son ni bije bee feere,
o de koson ne santa te tugun.

Rober Rojdestwenski ka poyi don
A fasarila Abdulayi BARI fe

SARAFO

Abdul Karim Kamara Jansa

Abdul Karim ! Ee ! Kamarake !...
Funanke kulusitigiw nekun,
Jonjon tadow danseere,
Jigikenew ka janjonba sigidoolo,
Tacyenbilisi kunba cibaa daba farabaa,
Zantegeba dannajugu bosobaa nana,
Ka kalo wooro si wulajanna
Ni taasi mognonba,
Ni dusukun marafa,
Wulajanna donso nana,
I ni wula !
Jigiyatogotigi, Sarafo ! E ko de :

Tacyensere halakili,
A diya an joli ka woyo ;
Fo fasojama ka sewa de !

Ee ! Bereya jigi cebalenw,
Sinin masibafel nana kufolow,
A m'a ye, Kamarake joli bonnen
Be ka sankolo seben ka taa kuday,
ko galakanimiw m'u wolonugu to,
U te banje to, tacyensrew don.
Ko maadunw m'u jigi to,
U te sigi to, sibansamakorow don.
Ko sarakaw m'u fa su kusene to,
U te faso to, fu kuncidon.

Stiiw Biko togoma,
Amikar Kabral togoma,
Jigiyatogotigi, Sarafo ko de :

Tacyensere halakili,
A diya an joli ka woyo ;
Fo fasojama ka sewa de !

Fasan ni barika, kolonya ni kiseya,
sudibi ni yeelen, mone ni sewa,
Jahiliya ni ladiriya, yuruya ni tlenneya,
Kuntanya ni bereya, ntanya ni wa,
suw ni neneaw, yuruw ni kabralun,
Aa ! Abdul Kabral, jenwanya sunsun,
O serkekelle cesiri, i jo !
Kamalen kene, kolokene, byenkene,
E de joli woyolen ka jigi forobaw son.
Bi ani netaa dusu sankala,
Sinin ni sewa neji sanji.
Jigiyatawulatigi, sarafo ko de :
Tacyensere halaki,
A diya an joli ka wolyo ;
Fo fasojama ka sewa de !

Mamadu DUKURE
1980/5/9

NTENPARI

Dalen

1. To pasalan (caman). 2. Ka heere kumaniya mog ma. 3. U ka jugu senefenw ma kosebe. Fladen ka ba welecogo. 4 N'iye min men a den da, o bora ba da. Numu ka fara yeelenyoro. 5. Sonkan. Seri te, kini te. 6 Nun t'a la. Nonna (e ni ne). 7. Ko a be yoro bee, a te yoro si, ne t'a fe, a be fen bee ye. 8. Ce farin don don. 9. Jeges farima mugu (caman).

Jolen

1. Donso kogolen - Tlema ni samiyce. 2. Korokara siya do. 3. Kungo sogo (caman). 4. Wolobali - Dantanfen. 5. Nonna (aw ni ne) - N'i ninena iujon ko, ale te ne. 6. Kayikaw be "di" wele cogo min. - A be ke to na na. Nin nena je in yere togo sigini den folo fla. 7. Sonkan. 8. Kononin min te sigi dugu ma. 9. Tubabuw be jabibi wele cogo min.

